

Listy z Knihy Života – Morgan O'Hara

V brněnském Domě umění vystavuje americká konceptuální umělkyně Morgan O'Hara. Z její rozsáhlé a rozmanité tvorby je zde představen především výběr z cyklu obouručních tužkových kreseb, nazvaného Live Transmissions, a nástěnných maleb z cyklu Form and Content. Výstavu sledoval a poslouchal hudebník.

Jaroslav Štastný

Morgan O'Hara (1941) fascinovaně pozoruje každý pohyb a hbitě jej zaznamenává. Zvláštní pozornost věnuje pohybu lidských rukou – při řeči i při různých činnostech: ruce elektrikáře, zavádějícího telefonní linku, chirurga při operaci, profesora při přednášce, ruce umývající okno či řezající plexisklo, ruce lékařů i pacientů; zaznamenává však i tlukot srdce, krávy obtěžované hmyzem či padající list a ptáčka poskakujícího kolem.

Vysoké procento jejích záznamů zachycuje provozování hudby. K ní má Morgan O'Hara obzvláště blízko – jen složitou souhrou okolností se jako dítě s absolutním sluchem a mimořádným citem pro hudbu začala věnovat výtvarnému umění. Pochopitelně jsou na autorčiných kresbách hojně zastoupeni dirigenti a sólisté na nejrůznější nástroje, zpěváci, nezřídka však i soubory. Světově proslulý KAIROS Quartet si zvolil její kresbu za své logo a umístil ji na vlastní webové stránky. Umělkyně sama též vystupuje s improvizujícími hudebníky, jako je Anthony Braxton, Brandon Evans, Ulrich Krieger ad., kteří zpětně bezprostředně reagují na její kresbu.

Morgan O'Hara se narodila v USA, ale prožila dětství v Japonsku, kde pracoval její otec jako námořní kapitán. Z toho, jak si na nástěnné mapě poznačovala jeho mořské cesty, se později vyvinul zájem o obecnější topografii pohybu. Léta strávená v Japonsku znamenala pro umělkyni obrovskou zkušenost: především tradiční orientální citlivost ke zdánlivě bezvýznamným detailům či skutečnostem ji přivedla k bedlivějšímu pozorování a maximální soustředěnosti na objekt – tím je pro ni právě pohyb, z něhož odečítá různou rychlostí plynoucí linie.

Složitá spleť čar prozrazuje kultivovanou kreslířskou ruku a citlivému pozorovateli na-

bízí vzrušující podívanou. Autorčiny kresby jsou přesnými dokumenty velmi zvláštního druhu – to, co na první pohled můžeme pokládat za zmatenou čmáranici, je ve skutečnosti možné „číst“ jako svého druhu partituru a zejména srovnáním většího počtu těchto záznamů se pro diváka otevírá zcela nové zorné pole: rozeznáváme vertikální pohyby prstů při hře na klarinet, diagonální pohyb houslového smyčce, charakteristické vstávání při hře jazzového klavíristy Keitha Jarretta apod. Zajímavé je i pozorovat rozdíl v charakteru projevu při zkoušce a na koncertě, když Marta Argerichová hraje Beethovena... Věřím, že v budoucnu se vytvoří specializované publikum, které dokáže vyčíst z těchto kreseb mnohé detaily, necvičenému oku skryté. Jejich vysoká přesnost se může stát cenným dokladem pro toho, kdo ji dokáže dešifrovat. Jsou to vlastně jakési listy z báje Knihy Života, v níž jsou prý zaznamenány všechny naše skutky do nejmenších podrobností. Upozorňují nás na podoby neviditelného, které máme stále před očima. Svým způsobem je to lekce zenové pozornosti.

Díla mají ovšem také svoji ryze estetickou kvalitu a nabízejí překvapivé bohatství forem a tvarů. Důsledným přenášením pohybů na plochu vznikají pozoruhodné kompozice, dané zaznamenávanou skutečností. Každá z kompozic má také svůj osobitý charakter. Napětí mezi grafickým tvarem a přesným popisem zaznamenané činnosti vytváří poetický prostor, vyzývající diváka ke komunikaci a sdílení.

Nástěnné srdce

Zvláštní kapitolu tvoří monumentální nástěnné malby, které (jako hra mezi formou a obsahem) ponechávají z původních kreseb pouze vyčerněnou nebo negativní siluetu – ta někdy připomíná zvláštní bytosti či jejich shluky a vyvolává bohaté asociace. Velkoryse pojatý záznam divoké hry freejazzového klavíristy Cecila Taylora, provedený na čelní stěně Procházkovy síně, na mne působí jako stádo bizonů, tančící nosorožci či scéna z koridy. Za pomoci Pavla Hayeka zaplnila Morgan O'Hara stěny Domu umění celou sérií fantastických tvarů rozmanitého formátu, které působí v souvislosti s jejich názvy leckdy až překvapivě (*Jan Velek, když čistil svého psa Idara po návratu z procházky*).

Ačkoliv umělkyně vytvořila řadu velkých nástěnných realizací po celém světě (viz MorganOHara.com; naposledy přenesla záznam tlukoucího srdce na vnější plášť vejtého auditoria Lékařské fakulty Vrije Universiteit v Amsterdamu), za svoji hlavní doménu považuje kresbu. To ji sblízuje s českým prostředím, kde tento žánr hrál vždy významnou roli. Především díky neúnavnému

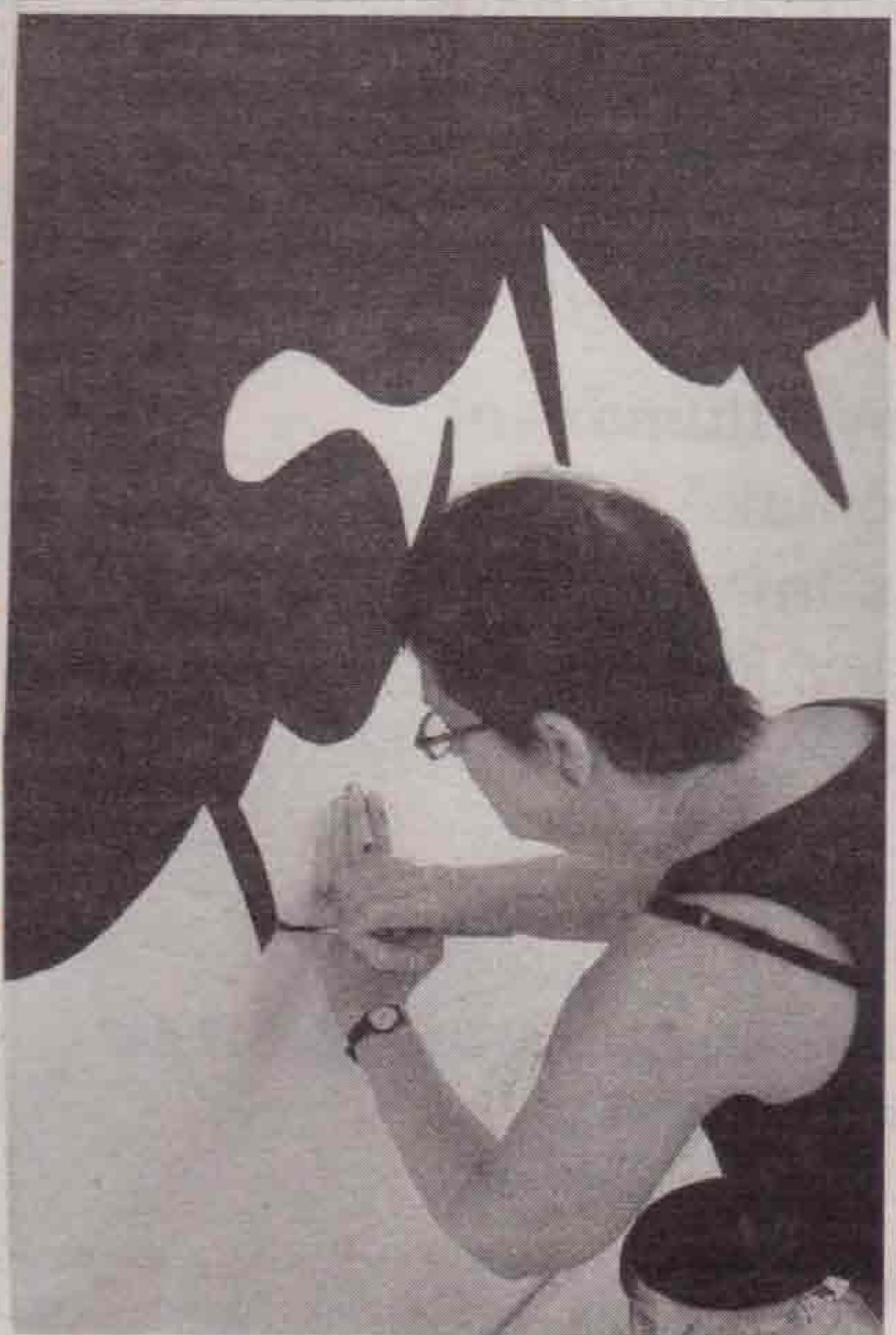
hledači a propagátoru soudobého umění Jiřímu Valochovi představila Morgan O'Hara za uplynulých patnáct let různé výseky své práce v Galerii Sýpka, na hradě Klenová, ve Vlastivědném muzeu v Šumperku, v olomoucké Galerii Caesar a v galerii brněnského antikvariátu AB.

V kontextu domácí výtvarné scény se nabízí srovnání s Daliborem Chatrným – ten se v posledních letech rovněž věnuje obouruční kresbě. S Chatrným (který se ostatně podílel na vernisáži performancí, při níž trhal vlastní kresby) pojí umělkyni dlouholeté přátelství a vzájemný obdiv. Jsou jako dokonalé protipóly, mužský a ženský aspekt téhož. Zatímco Chatrný ze sebe spontánně vydává bezstarostnou energii v symetrických kresebných erupcích, Morgan O'Hara naopak do své kresby vtahuje vnější svět a s ženskou pečlivostí z něj vytváří jemné předivo čar. Jejich strhující interakce předvedená na vernisáži napověděla, že konfrontace obou umělců by rovněž stála za pozornost.

Autor je hudební skladatel.

Morgan O'Hara: Live Transmissions.

Kurátor Pavel Hayek. Dům umění města Brna – Procházkova síň, 6. 9. – 15. 10. 2006.



Morgan O'Hara při práci v Procházkově síni Domu umění – nástěnná malba vychází z kresby pohybu rukou jazzového pianisty Cecila Taylora při vystoupení v The Knitting Factory v New Yorku v roce 1995. Foto Radek Horáček